

Ulisa: Uluslararası Çalışmalar Dergisi

Ulisa: Journal of International Studies

Cilt 4, Sayı 1 - Volume 4, Number 1

Neoliberalizmin Kovid-19 Testi ve Avrupa Birliği:

Dezavantajlı Gruplar Örneği

Zühal ÜNALP ÇEPEL*

ÖZ

Bu çalışmada 2020 yılının Aralık ayında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Kovid-19 virüsünün Avrupa ülkelerinde Mart ayı itibarıyla yol açtığı yıkıcı etkilerin Avrupa Birliği'ne yansımaları Birlik üyesi ülkelerdeki dezavantajlı gruplar örneğinde incelenmektedir. Çalışmada yer verilen dezavantajlı gruplar yaşlı nüfus, işçiler ve azınlıklar ile göçmenler olarak belirlenmiştir. Araştırma yöntemi olarak ilgili akademik yazının yanı sıra Mart-Haziran 2020 döneminde ulusal ve uluslararası medyaya yansıyan Kovid-19 haberleri ve kamuoyu yoklamaları incelenmiştir. Çalışmada Keohane ve Nye'in (1977) "karşılıklı bağımlılık" tezinden yola çıkarak Avrupa Birliği ülkelerinin Kovid-19 krizi ile "kırılganlık" düzeylerinin arttığı ifade edilmiştir. Araştırmada pandemi ile yaşlı nüfus, işçiler, azınlıklar ve göçmenlerin toplumun diğer kesimlerine göre daha fazla olumsuz etkilendiği ya da ayrımcılığa maruz kaldığı tespit edilmiş; Avrupa Birliği'nin bu sorunlara karşı önlem almakta yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kovid-19, Avrupa Birliği, Dezavantajlı Gruplar.

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, zuhal.unalp@deu.edu.tr.

Covid-19 and Disadvantaged Groups in The European Union

ABSTRACT

Covid-19 virus which arose in Wuhan, China, in December 2020 has created disruptive effects in European countries since March 2020. In this paper, the reflections of those disruptive effects on the European Union are analyzed in the case of disadvantaged groups in the member countries of the Union. The disadvantaged groups analyzed in the paper are the elderly population, workers, minorities and refugees. Methodologically, the news related to Covid-19 which have been published in national and international media and public opinion polls in the term between March and June 2020 are scrutinized in addition to the related academic literature. Following the theoretical contribution of Keohane and Nye (1977) on “complex interdependence”, it is argued that the level of “vulnerability” of the European Union member states has increased. It is determined that the elderly population, workers, minorities and migrants have been worse off than the other groups or discriminated in the society; and it is concluded that the European Union has failed to take sufficient measures to overcome those problems.

Keywords: Covid-19, European Union, Disadvantaged Groups.

Giriş

13 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü, Kovid-19 pandemisinin merkezinin Avrupa'ya kaydığını açıklamış; Kovid-19, Avrupa'da toplumsal ve ekonomik alanlarda oldukça yıkıcı etkiler yaratmıştır. Avrupa ülkeleri beklemedikleri, şok etkisi yaratan bu krizin yol açtığı ölümleri, ekonomik ve sosyal etkileri anlamakta gecikmiş; bu geç uyanış daha büyük krizleri beraberinde getirmiştir.

Avrupa Birliği (AB) 27 üye ülkesi ile daha önceki krizlerde olduğu gibi dayanışma krizi ile karşı karşıya kalmıştır. 2009 yılında başlayan ve etkileri uzun süre devam eden Euro krizi, güvenlik alanında yaşanan krizler, AB'nin NATO'ya alternatif bir güç oluşturamaması, populizm, aşırı sağın yükselişi, yabancı düşmanlığı, Brexit, göçmen krizi, Kıbrıs sorunu, Türkiye-AB ilişkilerindeki çıkmazlar, potansiyel aday ülke Kosova'ya üye ülkelerce farklı dış politikaların uygulanması gibi pek çok konuda başarı sergileyememiştir.

AB Komisyonu Başkan Yardımcısı ve Yüksek Temsilci Josep Borrel'in de ifade ettiği üzere "AB nükleer silahların kısıtlanması konusunda bir dizi önlem almış; İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir savaşın çıkmaması adına çok önemli adımlar atmış; ancak sağlık ve çevrenin korunması gibi alanlarda herhangi bir birikimi olmaması sebebiyle Kovid-19 krizine hazırlıksız yakalanmıştır". Borrel sağlık politikası konusunda Bill Gates'in tüm dünyaya ve Avrupa'ya uyarıda bulunmuş olduğunu; bir dünya savaşı çıkmasından ziyade bir pandeminin oluşması riskinin daha fazla olduğunu daha önce duyurduğunu ifade etmiştir.¹ Borrel'in ifadesi çerçevesinde AB'nin öncelikli alanları arasında sağlık politikalarının yer almadığı; güvenlik ve ekonomi politikalarının yüksek politika alanları² olarak öncelikli ilan edilmiş olduğu açık olarak görülebilmektedir.

AB üye ülkelerinden İtalya ve İspanya, Kovid-19'un en derin yaralar açtığı iki ülkedir. İtalya'da Kovid-19 nedeniyle yaşanan can kaybı 10 Haziran 2020 verilerine göre 34.000'i aşmıştır.³ Söz konusu ülkeler yaşlı nüfusları ve kırılgan ekonomileri ile Kovid-19'un AB'deki en dezavantajlı ülkeleri haline gelmişlerdir. Ancak güçlü ekonomisi ve sosyal politikaları nedeniyle dezavantajlı konumda olmayıp içinde dezavantajlı grupları barındıran pek çok AB üye ülkesi de bulunmaktadır. Örneğin Fransa, Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi daha güçlü ekonomiye sahip ülkelerde işçiler, en dezavantajlı gruplardan biri olmuştur. Dezavantajlı durumda olan

¹ Video Message by HR/VP Josep Borrell on Coronavirus outbreak, 23.03.2020, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/76366/video-message-hrvp-josep-borrell-coronavirus-outbreak_en. (Erişim tarihi: 21.04.2020).

² Orijinalinde high politics olarak anılan yüksek politika alanları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Barry Buzan ve Lene Hansen, *Evolution of International Security Studies*, Cambridge University Press, New York, 2012.

³ Kovid-19'a bağlı can kayıpları Fransa'da 29.000'i, İspanya'da ise 27.000'i aşmıştır. Detaylı bilgi için bkz. Covid-19 situation update for the EU/EEA and the UK, as of 10 June 2020, <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>, (Erişim tarihi: 10.06.2020).

diğer gruplar da azınlıklar ve göçmenlerdir. Çalışmada yukarıda bahsi geçen üç grubun AB bünyesinde yaşamakta oldukları süreçler ve karşılaştıkları sorunlar değerlendirilecektir.

Kuramsal Çerçeve

Neoliberalizmin önemli temsilcilerinden Keohane ve Nye, “karşılıklı bağımlılık” tezleri ile her ülkenin birbirine ihtiyacı olduğunu ve uzmanlaşma ile birbirlerine ekonomik alanda karşılıklı olarak fayda sağlayabildiklerini; kazan-kazan ilişkisi çerçevesinde işbirliği alanları yarattıklarını; böylelikle birbirlerine karşılıklı olarak bağımlı hale geldiklerini ifade etmektedirler. Ancak karşılıklı bağımlılık sürecinde bir diğer dikkat edilmesi gereken konu ise aktörler arasındaki “hassasiyet veya kırılabilirlik” pozisyonlarıdır.⁴ Karşılıklı bağımlılık simetrik olmayan bir bağımlılığı da içinde barındırmakta; ülkelerin doğal felaket, salgın hastalık ya da ekonomik kriz gibi karşılaştıkları sorunlar birbirleri için farklılaşan sonuçlar doğurmaktadır. Ekonomisi güçlü, sosyal politikaları ile krizlere hazırlıklı olan ülkeler söz konusu krizlerden elbette ki etkilenmekte; hassasiyet yaşamaktadır. Ancak az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkeler krizler karşısında kırılabilir; krizin etkileri uzun süre devam edecektir ve bu ülkeler yeni krizlere açık; açlık, hastalık, işsizlik gibi sorunlarla baş başa kalacaktır.⁵

Bu pozisyonlar uluslararası ilişkileri ve ülkelerin ekonomik pozisyonlarını etkilemektedir. Örneğin 2010 ile 2018 yılları arasında Çin’den ilaç ithali yüzde 75 oranında artan ABD, bugün Covid-19’dan en fazla etkilenen ülkelerden biri olarak Çin ilaç sanayisine büyük oranda bağımlıdır ve Çin’deki herhangi bir krizin ilaç sanayisini etkilemesi sonucunda ABD de bu etki karşısında kırılabilir bir pozisyonda kalacaktır.⁶ Diğer taraftan AB, araştırma ve geliştirme (Ar&Ge) çalışmalarına önem veren bir blok olarak ilaç sanayisinde 1990’lı yıllar boyunca yer edinmeye odaklanmıştır. Ancak AB, Ar&Ge harcamalarının düşmesi neticesinde 2000’li yıllarda ilaç sanayisindeki rekabet gücünü yitirmiş; bu yüzden kriz durumlarında daha kırılabilir bir konuma gelmiştir. AB pek çok ülke gibi Çin ve Pakistan’ın ilaç üretiminin daha fazla olmasından dolayı bu pazarlara bağımlı hale gelmiştir.⁷

Savaş, doğal felaket, salgın gibi herhangi önemli bir kriz yokken AB üye ülkelerinin kazan-kazan ilişkileri içinde olması daha olasıdır. Ancak bir kriz olduğunda en fazla zarar görecektir olanlar ekonomik/sosyal bakımdan en dezavantajlı olan ülkeler ya da bir üye ülke içindeki dışlanmış gruplardır. Dışlanmış gruplar olarak da adlandırılan dezavantajlı gruplar

---

⁴ Kavramlar orijinal kaynakta “ sensitivity vs. vulnerability” olarak kullanılmıştır. Ayrıntılı açıklama için bkz. Robert Keohane ve Joseph Nye, *Power and Interdependence*, Glenview, IL: Scott, Foresman/Little, Brown, 1977.

⁵ Evren Çelik Wiltse, *Liberalizm, İşbirliği, Kolektif Güvenlik ve Neoliberal Kurumsalcılık*, içinde Küresel Siyasete Giriş, Evren Balta (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, s.142.

⁶ Jack Fowler, “WHO Dunit? Precisely”. 11.04.2020, National Review.

⁷ Şehnaz Dölen, *AB İlaç Stratejisi ve İlaçta Bağımlılık*, İKV E-Bülteni 16-31 Mayıs, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

arasında azınlıklar, işçiler, etnik/dini gruplar, göçmenler, çocuklar, kadınlar sayılabilir. Euro krizi ve ardından göçmen krizi, en fazla etkilenen grupların bu gruplar olduğunu göstermiştir.

AB'nin Kovid-19 Önlemleri

AB, Kovid-19'un olumsuz etkileri ile mücadele etmek adına ilk aşamada yetersiz kalmış; kriz yönetimi yapılamamıştır. AB'nin dayanışma ilkesi diğer krizlerde olduğu gibi bu krizde de yara almıştır. Üye ülkeler sağlık ekipmanlarını birbirlerine yönlendirmek konusunda isteksiz davranmışlardır.⁸ Örneğin Fransa, İsveç menşeli bir firmanın İtalya ve İspanya'ya maske ihracını, hazırladığı genelgeye dayanarak durdurmuş; ancak olayın duyulmasının ardından maskeleri firmaya iade etmiştir.⁹

Önemli bir adım Komisyon başkanı Ursula von der Leyen'in AB sınırlarının kapatılması için verdiği öneri olmuştur. 16 Mart 2020'de Schengen Alanı'nın seyahat özgürlüğüne kapatılmasını getiren bu karar ile AB'nin coğrafi alan bakımından genişlemenin sınırlarına ulaştığı şeklinde değerlendirilmiştir.¹⁰ AB, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler (KOBİ) için 25 milyar Euro değerinde bir garanti fonu oluşturmuştur.¹¹ Dokuz AB üye ülkesi tarafından Eurobono ya da Koronabono olarak adlandırılan Avrupa hisse senetlerinin dezavantajlı ülkelere yönlendirilmesi teklifine Almanya, Hollanda, Avusturya ve Finlandiya gibi ülkeler sıcak bakmamıştır. Bu duruşun ardında İtalya, İspanya ve Yunanistan gibi Akdeniz ülkelerinin AB'ye tarım politikası başta olmak üzere pek çok alanda ekonomik yük getirmiş olduğu gerçeği yatmaktadır. İngiltere'nin AB'den ayrılmasının önemli nedenlerinden bir tanesi de ekonomik olarak güçlü ülkelerin zayıf durumda olanları devamlı olarak finanse etmesidir. AB bu yük paylaşımının da yorgunluğunu üzerinde taşımaktadır. AB'nin krizlerden başarılı bir şekilde çıkamamasının ardında ekonomisi zayıf olan ülkelerin AB desteğini geçmiş yıllarda farklı fonlarla düzenli bir şekilde almış olması; ancak özellikle 2000'li yıllarda bu desteği bulamamaları yer almaktadır. Bugün İspanya ve İtalya'nın bütçe açığı, Euro alanındaki diğer ülkelere göre daha fazla olduğu için Koronabono teklifine olumlu bakılmamıştır denilebilir. Ancak Euro alanındaki ülkeler birbirlerine karşılıklı olarak bağımlı olmalarından dolayı İtalya ve İspanya'nın Kovid-19 krizini atlatamamaları halinde diğer Euro alanındaki ülkeler de "domino etkisiyle olumsuz etkilenecekler; Euro alanı krizin uzun sürmesi halinde var olma savaşı

⁸ Çiğdem Nas, AB Gizli Düşman ile Karşı Karşıya: Birlik Bu Sınamaya Dayanabilecek mi? İKV Gündemden 2020, ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

⁹ Fatih Yetim, Fransa ve İsveç arasındaki maske krizi aşıldı: Fransa el koyduğu maskeleri iade etti, 07.04.2020, Euronews. <https://tr.euronews.com> (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

¹⁰ Çiğdem Nas, AB Gizli Düşman ile Karşı Karşıya: Birlik Bu Sınamaya Dayanabilecek mi? İKV Gündemden 2020, ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

¹¹ Sema Gençay Çapanoğlu, "Expectations for the Turkish and EU Economy Amidst the Covid-19 Crisis", İKV Monthly, Sayı: 61, Mayıs 2020, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2020).

vermeye başlayacaktır".¹² Avrupa Komisyonu'nun 6 Mayıs 2020 tarihindeki ekonomik tahmin raporunda, yaşanan sürecin "AB tarihinin en büyük resesyonu beraberinde getireceğine" yer verilmiştir.¹³ Bölgesel bir entegrasyon olan AB, karşılıklı bağımlılık ilkesinin işlediği en önemli sahalardan bir tanesi konumundadır. Ekonomik bir entegrasyondan siyasal bir birliğe geçişi gerçekleştirebilmiş AB üye ülkeleri uzmanlaştıkları alanlarda birbirlerini tamamlayarak dünya ekonomisinde önemli bir güç elde etmiştir. Ancak Kovid-19 krizi ile kırılabilir ve hassas üye ülkeler birbirlerine destek olmaktan ziyade ilk aşamada ulusal politikalara öncelik vermişlerdir.

İspanya Başbakanı Pedro Sanchez, AB'nin bu krizde dayanışma ilkesini uygulamaya geçirmek zorunda olduğunu, bunu gerçekleştirememesi halinde AB projesinin en büyük yarayı alacağını "ya birlik oluruz ya da çökeriz" sözleriyle vurgulamıştır.¹⁴ Bu eleştirilerin ardından Avrupa Merkez Bankası'nın Euro Alanı için açıkladığı 750 milyar Euro'luk "Küresel Salgına Karşı Acil Alım Programı" çerçevesinde Euro alanındaki ülkelerin kamu ve özel sektör borçlanma senetlerini satın alması mümkün hale getirilmiştir.¹⁵ Bu paketin 500 milyar Euro'sunun üye ülkelere hibe edilmesi, 250 milyar Euro'sunun ise kredi olarak aktarılması öngörülmüştür. Üye ülkelerden İtalya'nın 172 milyar Euro, İspanya'nın ise 140 milyar Euro alması önerilmiştir.¹⁶

Diğer taraftan Euro alanı maliye bakanları tarafından 100 milyar Euro değerinde işsizlik sigortası fonunun hayata geçirilmesine; Avrupa Yatırım Bankası'nın şirketlere 200 milyar Euro değerinde kredi sağlamasına karar verilmiştir. Ayrıca bugüne kadar işlerlik kazandırılmamış olan Avrupa İstikrar Mekanizması ile krizle mücadele eden üye ülkelere toplam 240 milyar Euro değerinde ekonomik destek sağlanmasına karar verilmiştir.¹⁷ Euro alanında daha önce uygulanan mali kuralların pandeminin yıkıcı etkileri nedeniyle bir süre uygulanmayacağı; ancak krizin etkilerinin azalması ile birlikte eski mali disiplinin sağlanacağı duyurulmuştur.¹⁸

AB'nin bir diğer destek mekanizması da Komisyon tarafından oluşturulmuş; üye ülkelere sağlık hizmeti alanında AB bütçesinden toplam 3 milyar Euro tutarında destek sağlanacağı duyurulmuştur. Böylece AB'nin Mart-Mayıs 2020 döneminde pandemi ile mücadeleye ayırdığı bütçe 3,4 trilyon Euro'ya ulaşmıştır. Diğer taraftan Komisyon, Mart ayında aldığı AB sınırlarına gerekli olmayan seyahatlerin kısıtlanması kararının 15 Haziran 2020 tarihine kadar devam

---

¹² Ayhan Zeytinoğlu, AB Bu Krizi ya Dayanışma ile Atlatacak ya da Krizden Çıkmayacak, İKV Gündemden, 1-15 Nisan 2020 İKV E-Bülteni.

¹³ Sema Gençay Çapanoğlu, "Expectations for the Turkish and EU Economy Amidst the Covid-19 Crisis", İKV Monthly, Sayı: 61, Mayıs 2020, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2020).

¹⁴ Şenhan Bolelli, İspanya'dan Kovid-19 ile ortak mücadelede AB'ye eleştiri, 27.03.2020, Anadolu Ajansı.

¹⁵ AMB Korona Virüs Salgınının Etkilerini Azaltmak için Acil Alım Programı Açıkladı, İKV 1-15 Nisan 2020 E-Bülteni, ikv.org.tr (Erişim tarihi: 11.05.2020).

¹⁶ Zafer Can Dartan, Almanya ve Fransa'dan 500 Milyar Avroluk Kurtarma Teklifi, İKV E-Bülteni, 16-31 Mayıs 2020, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=9839&id=9840 (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

¹⁷ AB ülkelere 500 milyar euro değerinde mali yardım paketi, 10.04.2020, Deutsche Welle.

¹⁸ Avro Grubu'nun Destek Paketi Konusunda Anlaşması Ümit Verici, İKV 1-15 Nisan 2020 E-Bülteni, ikv.org.tr (Erişim tarihi: 11.05.2020).

etmesini tavsiye etmiştir.¹⁹ Avrupa Merkez Bankası, Euro alanındaki ülkeler için daha önce 750 milyar Euro tutarındaki acil alım desteğine ek olarak 4 Haziran 2020 tarihinde 500 milyar Euro daha destek sağlanacağını duyurmuştur.²⁰ AB kurumlarının aldığı önlemlerin uygulanması, üye ülkelerin iradeleri ile kesinleşecektir. Bu sebeple önerilen yardım paketlerinin Avrupa Parlamentosu'nda ve ulusal parlamentolarda onaylanması önem arz etmektedir.

AB, 2020 yılının Mart ve Nisan aylarında Birlik içinde yaşanan olumsuz gelişmeleri geride bırakmak için önemli adımlar atmış; adımlarını küresel düzeye de genişletmeye gayret göstermiştir. AB'nin Dünya Sağlık Örgütü ile gerçekleştirdiği uluslararası bağış konferansı çerçevesinde 7,4 milyar Euro değerinde bir fon oluşturmuştur. Bu fon Mayıs 2020'nin sonuna kadar desteklere açık bırakılmış; fonda biriken tutarın teşhis, tedavi ve ilaç/aşı çalışmaları için harcanmasına karar verilmiştir.²¹

Kovid-19 ve AB'deki Yaşlı Nüfus

AB İstatistik Ofisi'nin (Eurostat) 2019 verilerine göre AB'de 65 yaş üzerindeki nüfusun oranı yüzde 20'dir. Birleşmiş Milletler yüzde 10'un üzerindeki orana sahip ülkeleri "çok yaşlı" ülke olarak belirlemiştir. AB'deki yaşlı nüfusun 2080 yılında yüzde 28,7'ye yükselmesi beklenmektedir ki bu oran 149,1 milyon yaşlı nüfusa tekabül edecek anlamına gelmektedir.²² AB, aktif istihdam politikaları ile yaşlı nüfusun da işgücü piyasasına katılmasını teşvik etmekte; aktif yaşlanma ile üye devletlerin bütçelerindeki yüklerin azaltılması hedeflenmektedir. Yaşlı nüfusun yaşam boyu öğrenme programları ile ekonomiye katkı sağlaması beklenmektedir. Ancak yaşlı nüfus Kovid-19'un etki ettiği en dezavantajlı grup olarak karşımıza çıkmıştır. Japonya'dan sonra en yaşlı nüfus oranına sahip olan İtalya'da Kovid-19 nedeniyle gerçekleşen ölümlerin yaş ortalaması 79,4 olarak açıklanmıştır. Ülkede 65 yaşın üzerinde yaşayanların oranı nüfusun yüzde 23,1'ine tekabül etmektedir.²³ İtalya, Fransa ya da İspanya'daki ölümlerin tek nedeni bu ülkelerin yüksek oranda yaşlı nüfusa sahip olması değildir. Almanya, Finlandiya, İsveç gibi ülkelerde Kovid-19 vakalarının büyük oranda iyileştiği; bunun da söz konusu ülkelerdeki gelişmiş tıbbi yöntemlerden ve yeterli miktardaki sağlık hizmetlerinden kaynaklandığı bilinmektedir. Almanya'da ilk olarak Ocak ayında tespit edilen Kovid-19 vakalarının dikkatlice

¹⁹ Overview of the Commission's Response, European Commission, 08.05.2020, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/overview-commissions-response_en (Erişim tarihi: 11.05.2020).

²⁰ Jorge Valero, ECB doubles down on pandemic response after German ruling, 04.06.2020, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/ecb-doubles-down-on-pandemic-response-after-german-ruling/> (Erişim Tarihi: 17.06.2020).

²¹ COVID-19 coronavirus outbreak and the EU's response, European Council, 04.05.2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/covid-19-coronavirus-outbreak-and-the-eu-s-response/> (Erişim tarihi: 11.05.2020).

²² Archive: People in the EU-Population projections, Eurostat, Data extracted in June 2015, ec.europa.eu (Erişim Tarihi: 16.06.2020).

²³ Övgü Pınar, Koronavirüs: İtalya'da ölüm oranı neden yüksek?, 14.03.2020, BBC News.

izlendiği; test kiti ve maskelerin stoklandığı, yüksek orandaki sağlık harcamaları dolayısıyla hastaların daha hızlı iyileştiği görülmüştür.²⁴ Dolayısıyla bu gibi ülkeler dışında kalan, yaşlı nüfusa sahip ve sağlık harcamalarının düşük olduğu ülkelerde yaşayan yaşlı nüfus en dezavantajlı grup olmuştur.

Ölüm oranlarının Mart ayında yükselmesi ile AB üye ülkeleri maske gibi sağlık ekipmanlarını birbirlerine gönderme konusunda isteksiz davranmış; İtalya ve İspanya'ya bu tür destekler önce Çin'den, ilerleyen günlerde Fransa ve Almanya gibi üye ülkelere, ardından yüklü bir destek de Türkiye ve Rusya'dan gönderilmiştir. AB'nin yaşam ve çalışma koşullarını inceleyen araştırma kuruluşlarından biri olan European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound) Nisan 2020'de bir kamuoyu araştırması gerçekleştirmiş; Mayıs 2020'de araştırma sonuçları güncellenmiştir. Araştırmaya göre Avrupa vatandaşlarının yüzde 55'i gelecekteki konusunda kötümser bir yaklaşıma sahiptir. Diğer taraftan AB'nin ve vatandaşı oldukları ülkelerin izlediği politikalar karşısında Avrupalıların güveni azalmış; Fransız, İtalyan ve İspanyolların AB'ye en az güvenen vatandaşlar olduğu ortaya çıkmıştır.²⁵

Azalan güvenin ve kötümser bir gelecek beklentisinin oluşmasının önemli sebeplerinden bir tanesi pandeminin diğer etkileri ile mücadele ederken yaşlı nüfusun ihmal edilmesidir. Avrupa'da bakım evlerinde binlerce yaşlı Kovid-19 nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Özellikle İtalya ve İspanya'da sağlık sisteminin hazır olmaması nedeniyle yaşlı nüfusun önemli bir oranına Kovid-19 testleri yapılmamış; hasta olanların izolasyonları sağlanmamış; bakım evlerinde çalışanlar da büyük risk altında kalmıştır.²⁶ AB'den ayrılan İngiltere ise bakım evlerindeki yaşlı nüfusun en çok ihmal edildiği ülke olması iddiasıyla eleştirilmekte; ülkedeki hastanelerde tedavi olanakları mümkünken tedavilerin uygulanmadığı bakım evlerinde Nisan 2020 verilerine göre 5281 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir.²⁷ AB, Kovid-19'dan en olumsuz etkilenen grup olan yaşlı nüfusun ve diğer kırılgan grupların yaşanması mümkün başka krizlerde korunabilmesi adına 9,4 milyar Euro bütçesi olan EU4Health adında bir sağlık programı oluşturmuştur.²⁸ Gelecek yıllarda nüfusunun yaklaşık yüzde 30'unu yaşlı nüfusun oluşturacağı AB'nin bu alanda büyük yatırımlar yapmaya ihtiyaç duyduğu bir gerçektir.

---

²⁴ Jessica Bateman, Almanya koronavirüsle baş etmekte neden başarılı?, 26.03.2020, Independent Türkçe.

²⁵ Living, working and COVID-19: First findings, Eurofound, 06.05.2020, <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19-first-findings-april-2020> (Erişim tarihi: 11.05.2020).

²⁶ Valerie Gauriat, The deadly impact of Covid-19 on Europe's care homes, 08.05.2020, Euronews, <https://www.euronews.com/2020/05/08/the-deadly-impact-of-covid-19-on-europe-s-care-home> (Erişim tarihi: 11.05.2020).

²⁷ Andrew Grice, Matt Hancock denies overlooking coronavirus in care homes, 29.04.2020, The Independent, www.independent.co.uk (Erişim tarihi: 11.05.2020).

²⁸ Sema Gençay Çapanoğlu, AB Gündemi: Avrupa Komisyonunun Krizle Mücadeleye Yönelik Kurtarma Planları, İKV E-Bülteni, 1-15 Haziran 2020, bulten.ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 16.06.2020).

Kovid-19 ve AB Ülkelerinde İşçiler

İşçiler, AB bünyesinde Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun (ETUC) şemsiyesi altında 1973 yılından günümüze temsil edilmektedir. Ancak işçilerin AB karar alma süreçlerindeki temsilinin yetersizliği bir demokrasi açığı oluşturmaktadır. İşçi sendikaları AB Ekonomik ve Sosyal Komitesi'nde de temsil edilmekte; ancak bu AB organında alınan kararlar tavsiye niteliği taşımaktadır. AB, rekabet edebilir bir ekonomik güç olma hedefi dolayısıyla üretime, işveren gruplarına odaklanmakta ve bu grupların güçlenmesine destek olmaktadır.

Ekonomik bir bütünleşme modeli olarak başlayan ve 1991 yılında Maastricht Antlaşması ile siyasi bir birliğe dönüşmüş olan AB'de sosyal haklar, sağlık ve çevre politikaları gibi alanlar ihmal edilmiş; küresel rekabet ortamında AB'nin ekonomik bir güç olarak var olma amacı neticesinde benimsenen kapitalist politikalar, işçiler üzerinde büyük bir yük oluşturmuştur. AB Konseyi Başkanı Charles Michel de AB'nin önceliklerini net bir şekilde sıralarken demokrasi açığına değinmemiştir. Bu öncelikler 2019 yılında "Avrupa diplomasisinin daha iyi kullanılması, ortak savunma ve ticaret politikası" olarak belirlenmiştir.²⁹

AB ülkelerinin özellikle ekonomik alanda yüksek oranda karşılıklı bağımlı olması, pandeminin üye ülkelerin tümünde etkileşimli sonuçlar doğurmasını beraberinde getirmiştir.³⁰ Kovid-19'un oldukça hızlı bir şekilde yayılması ve ölüm oranlarının giderek artması nedenleriyle AB hükümetleri sokağa çıkma yasakları ilan etmiş; evden çalışma veya kısmi çalışma gibi alternatifler sunmuştur. Ancak pek çok işçi yaptığı iş dolayısıyla evden çalışma olanağına sahip değildir. Ayrıca işçiler daha çok nüfusu yoğun kentlerde çalışmaktadırlar. Bu sebeplerle virüse en fazla maruz kalan kesim özellikle market çalışanları, postacılar ve sağlık işçileridir denilebilir.³¹ İtalya'daki ölümlerde yaşlı nüfusun yanı sıra çalışan genç nüfusun da önemli bir orana sahip olduğu görülmektedir. Ülkedeki pek çok şirket yukarıda bahsi geçen işçilere yeterli sağlık ekipmanları sağlamamakta; işçiler maskesiz, korumasız bir şekilde, sosyal mesafe dikkate alınmaksızın müşteriler ile ilgilenmek zorunda kalmaktadır.³²

ETUC'un Mart 2020 verilerine göre Avrupa'da binlerce KOBİ kapanmış; 1 milyondan fazla kişi çok kısa bir süre içinde işsiz kalmıştır.³³ 2019 yılında yüzde 7,5 olan Euro alanındaki işsizlik oranının, 2020 yılında yüzde 9,6'ya yükselmesi ve 2021 yılında 8,6'ya düşmesi beklenmektedir. Diğer taraftan 2019 yılında 6,7 olan AB'deki işsizliğin, 2020 yılında yüzde 9'a

²⁹ Sam Flemming ve Jim Brunsten, EU Foreign Policy Next EU chief urges bloc to boost defence capacity for global role, 11.11.2019, Financial Times.

³⁰ Sema Gençay Çapanoğlu, "Expectations for the Turkish and EU Economy Amidst the Covid-19 Crisis", IKV Monthly, Sayı: 61, Mayıs 2020, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2020).

³¹ Willis Sparks, Political fallout: COVID and the Working Class, 09.04.2020, The Gzero Newsletter SIGNAL.

³² Emma Bubola, Death of Store Clerk in Italy Highlights Contagion's New Front Line, 25.03.2020, The New York Times.

³³ Sandor Zsiros, Coronavirus in Europe: one million job losses in two weeks is tip of the iceberg, 31.03.2020, Euronews, <https://euronews.com> (Erişim Tarihi: 21.04.2020).

yükselmesi ve 2021 yılında 7,9'da kalması beklenmektedir.³⁴ İtalya'da 2019 yılında yüzde 9,9 oranındaki işsizliğin 2020 yılında yüzde 11,2'ye yükselmesi beklenmektedir.³⁵ Ayakta kalan şirketlerde işverenlerin işçilere ücretli izin kullandırmaya yanaşmaması, işçilerin virüsü kaptıktan sonra uzun bir tedavi sürecine ihtiyaç duymalarından dolayı işlerini kaybetmeleri ya da yeterli sağlık hizmeti alabilecek maddi olanakları bulunmadığı için hayatlarını kaybetmeleri söz konusudur.³⁶ Almanya ve Avusturya önderliğinde getirilen ve Euro krizinin bu ülkelerde daha sorunsuz bir şekilde atlatılmasını sağlayan "Kurzarbeit" adı verilen kısa süreli çalışma uygulamasının işsizlik sorununa çare olması beklenmektedir.³⁷ Avrupa'da işsizliğin arttığı ülkelerden biri de Norveç'tir. AB üyesi olmayan ancak AB ile yakın temas halinde bulunan Norveç'te işsizliğin yüzde 14,7'ye hızlı bir şekilde yükselmiş olması bir refah ülkesinde dahi pandeminin ekonomik bakımdan ne derece etkili olduğunu göstermektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en yüksek işsizlik oranına ulaşılan Norveç'teki bu süreç, Suudi Arabistan ve Rusya'nın petrol fiyatı konusundaki anlaşmazlıkları, dünyada petrol ithalatının azalmasından dolayı petrol üreten ülkelerin fazla petrol arzı ile karşılaşma riski dolayısıyla ortaya çıkmıştır.³⁸

Pandemiden en fazla etkilenen Avrupa ülkelerinden biri olan İspanya "temel gelir" uygulamasına 29 Mayıs 2020 tarihinde geçmiştir. Dünyada daha önce uygulanmamış olan bu araç ile tüm vatandaşların düzenli bir şekilde devlet tarafından maaşa bağlanması amaçlanmaktadır. Bu uygulama ile işçilerin ve diğer dezavantajlı grupların bir miktar da olsa ekonomik açıdan destek bulması mümkün olacaktır.³⁹ İspanya bu uygulama ile 850 bin aileye Haziran 2020 itibariyle temel gelir desteğini başlatacaktır. İspanya hükümeti belirlenen ailelerin aylık maaşlarının 461 Euro ile 1015 Euro arasında değişeceğini, yıllık gelir maliyetinin toplamda 3 milyar Euro'ya tekabül edeceğini duyurmuştur.⁴⁰

Eurofound'un Mayıs 2020'de yayınladığı kamuoyu araştırması çalışma hayatı ile ilgili önemli bulgulara ulaşmıştır. Buna göre kamuoyu araştırmasına katılan Avrupa vatandaşlarının yüzde 23'ü geçici olarak, yüzde 5'i ise kalıcı olarak işlerinden ayrılmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Araştırmaya göre işsizlikten en fazla genç erkek nüfusun etkilendiği ortaya çıkmıştır. Romanya, İtalya, Fransa, Kıbrıs ve Yunanistan'da çalışma saatleri önemli oranda azaltılmışken, bu oran Kuzey ülkelerinde diğerlerine kıyasla oldukça düşük kalmıştır. AB

---

³⁴ Sema Gençay Çapanoğlu, "Expectations for the Turkish and EU Economy Amidst the Covid-19 Crisis", IKV Monthly, Sayı: 61, Mayıs 2020,

https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2020).

³⁵ Statista, Forecasted unemployment rate in Italy 2020-2021, 06.04.2020.

³⁶ Willis Sparks, Political fallout: COVID and the Working Class, 09.04.2020, The Gzero Newsletter SIGNAL.

³⁷ Simon Tilford, America is Having an Unemployment Apocalypse. Europe Chose Not to, 04.04.2020), Foreign Affairs.

³⁸ Norway's Unemployment Soars to Record 14.7% of work force, 03.04.2020, Reuters.

³⁹ Marta Rodriguez Martinez ve Kamuran Samar, Evrensel temel gelir: Koronavirüs sonrası gerçeğe dönüşecek mi?, 19.04.2020, *Euronews* <https://tr.euronews.com> (Erişim tarihi: 21.04.2020).

⁴⁰ Elena Sanchez Nicholas, Spain takes 'giant step' on guaranteed minimum income, 29.05.2020, *EUobserver*.

ülkelerindeki işsiz nüfusun yüzde 82'si üç aydan fazla bir süredir gelirleri olmadan yaşamak durumunda kaldıkları için artık temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını belirtmiştir.⁴¹ AB bu gibi olumsuz etkilerin devam etmemesi adına REACT-EU programı ile genç işsizliğin önlenmesi ve üye ülkelerin sosyo-ekonomik şartlarının düzeltilmesi için 55 milyar Euro'luk bir bütçe ayırmıştır. Yine AB yenilikçi projeler üreten KOBİ'lerin ve şirketlerin Ufuk 2020 Programı'ndan 314 milyon Euro tutarında destek sağlayacağını açıklamıştır.⁴² Ancak işsizlik nedeniyle toplumsal alanda ortaya çıkan pek çok sorunun yalnızca finansal desteklerle çözümlenmesi mümkün olmayacaktır.

Kovid-19 ve AB'deki Azınlıklar ve Göçmenler

Azınlıklar ve göçmenler pek çok ülkede ayrımcılığa uğrayan gruplar olarak bilinmektedir. AB ülkelerinde azınlıkların ayrımcılığa maruz kalması ve son yıllarda artan göçmen karşıtlığı AB'nin amaçları ile örtüşmemekte; AB değerleri zarar görmektedir. AB, azınlıkların korunması adına 1990'lardan itibaren önemli adımlar atmıştır. Azınlıkların korunması 2004 yılındaki Doğu genişlemesinde AB üyelik kriterleri olan Kopenhag kriterlerinin siyasi kriterlerinden bir tanesi haline getirilmiştir.⁴³ Yine AB üye ülkeleri 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması'na ek olarak Temel Haklar Şartı'nın da yasal anlamda bağlayıcı hale gelmesi ile insan onurunun korunması, ifade özgürlüğü gibi temel hakların korunmasını sağlayan bir düzenlemeyi kabul etmiştir. Ancak AB hukukunda azınlık haklarının korunmasına yönelik olarak ayrı bir düzenleme bulunmamaktadır. Azınlık haklarının korunması subsidiarite⁴⁴ ilkesi çerçevesinde üye ülkelerin sorumluluk alanında yer almaktadır. AB'nin kendi içinde azınlık haklarının korunmasına ilişkin olarak yeknesak kurallarının olmaması, ancak aday ülkelerin üyelik kriterlerinden bir tanesinin azınlıkların korunması olarak belirlenmesi AB'nin çifte standart uyguladığı şeklinde eleştiri almaktadır.⁴⁵

AB üye devletleri Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Avrupa Konseyi'nin azınlıklarla ve mültecilerle ilgili hazırladığı uluslararası sözleşmeleri imzalamış olsa da bu sözleşmelerin bir kısmı yürürlüğe girmemiştir. Örneğin Fransa, tüm vatandaşlarını Fransız olarak kabul ettiğini, ülkedeki herkesin Fransız vatandaşı olduğunu

⁴¹ Living, working and COVID-19: First findings, Eurofound, 06.05.2020, <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19-first-findings-april-2020> (Erişim tarihi: 11.05.2020).

⁴² Sema Gençay Çapanoğlu, AB Gündemi: Avrupa Komisyonunun Krizle Mücadeleye Yönelik Kurtarma Planları, İKV E-Bülteni, 1-15 Haziran 2020, bulten.ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 16.06.2020).

⁴³ Hatice Yazgan, Avrupa Birliği Genişlemesinde Azınlık Koşulu: Doğu Genişlemesi ve Türkiye, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 47, 2016, s.100

⁴⁴ Söz konusu ilke üye ülkelerin yetki alanlarını korumaları için AB antlaşmalarına eklenmiştir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Sevgi Çilingir, AB Hukukunda Subsidiarite İlkesi ve Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 19, Sayı: 3, 2017, ss. 349-371.

⁴⁵ Fulya Köksoy, Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları Çerçevesinde Fransa'da Romanlar: Nicholas Sarkozy Dönemi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 9, 2019, s. 101

vurgulayarak ulusal azınlıkları tanımadığını belirtmiştir.⁴⁶ Yine Dublin Tüzüğü'nün AB üye devletleri tarafından uygulanmaması özellikle Suriye iç savaşının ardından Avrupa'da büyük bir sığınmacı krizine sebep olmuştur.

Avrupa ülkeleri Avrupa Konseyi şemsiyesi altında 1994 yılında Azınlıkların Korunmasına İlişkin Avrupa Çerçeve Sözleşmesi'ni imzalamış; sözleşme 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Yine 1992 yılında imzalanan ve 1998 yılında yürürlüğe giren Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı da Avrupa ülkeleri için önemli bir kazanımdır. Avrupa Konseyi'nin yanı sıra AGİT de azınlıkların korunması için tavsiye belgeleri ve kılavuzlar yayınlamıştır. AB ise Avrupa'da azınlıkların korunması bağlamında en çok güce sahip ancak en başarısız örgüt konumundadır.⁴⁷

12 milyon nüfusu ile AB'de en yoğun nüfusa sahip ve en fazla ayrımcılığa uğrayan etnik azınlık olan Romanlar üye ülkelerin Kovid-19 önlemlerinden de olumsuz etkilenmektedir. Fransa, İtalya gibi ülkelerde pek çok kez ayrımcılığa maruz kalan Romanlar, Kovid-19 krizi sürecinde en çarpıcı şekilde Slovakya'da ayrımcılığa uğramaktadır Slovakya hükümeti ülkede Romanların yaşadığı bölge ile diğer bölgeler arasında bir duvar inşa etmeye başlamıştır. Gerekece olarak ülkede yaşayan 500.000 Roman nüfusunun Kovid-19'a yakalanma riskinin daha fazla olduğunu dile getirmiş ve yerel halka bulaşmasını önlemek adına bu girişimin başlatıldığını duyurmuştur. Oysaki Slovakya'da 700 vakadan 31 tanesinin Roman kökenli olduğu ortaya çıkmıştır.⁴⁸ Slovakya'da Romanların yaşadığı bölgelerde ordu görevlendirilmiş; bölgeler ordunun gözetiminde karantinaya alınmıştır.⁴⁹ Slovakya, ülkedeki Roman nüfusunun entegrasyonu için AB'nin finansal destek kurumları olan Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu'ndan 2014-2020 döneminde 9,5 milyar Euro destek almıştır. AB, ülkede yerleşmiş bulunan ayrımcı yaklaşımların giderilmesi adına eğitim, istihdam ve sağlık gibi alanlarda sivil toplum örgütleri, kiliseler, medya ve akademik kurumlarla işbirliği içinde projeler yürütmektedir.⁵⁰

Kovid-19'un en etkili olduğu ülkelerden biri olan İngiltere'de ise bu virüsten dolayı hayatını kaybedenlerin yüzde 27'sinin ülkedeki etnik azınlıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Guardian gazetesinin araştırmasına göre etnik azınlıkların yoksulluk, düşük ücretli ve iş

---

⁴⁶ Eva Thalhamer, Vlasta Zucha, Edith Enzenhofer, Brigitte Salfinger and Günther Ogris, Attitudes towards minority groups in the European Union: A special analysis of the Eurobarometer 2000 survey (on behalf of the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, 2001), 2011, https://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_138_analysis.pdf (Erişim tarihi: 02.05.2020).

⁴⁷ Gözde Yılmaz, Avrupa'da Azınlık ve Azınlık Hakları, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 2, 2015, s. 117.

⁴⁸ Slovakia walls off Roma villages, 10.04.2020, The Gzero Newsletter SIGNAL.

⁴⁹ Lucia Virostkova, Slovak army deployed to quarantine Roma settlements, 03.04.2020, EUobserver.

⁵⁰ Roma Integration in Slovakia, European Commission, ec.europa.eu (Erişim tarihi: 21.04.2020).

güvenliğinin olmadığı işlerde çalışmaları, onların Kovid-19'a yakalanma risklerini arttırmaktadır.⁵¹

Yunanistan, İtalya ve İspanya'da kamplardaki göçmenlerin Kovid-19 nedeniyle büyük bir risk altında olduğu görülmektedir. Avrupa Komisyonu'nun İçişlerinden Sorumlu Üyesi Ylva Johansson, özellikle Yunanistan'daki kamplarda Kovid-19'un yayılmasını önlemek üzere AB'nin Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Göç Örgütü ile aktif bir çalışma içinde olduğunu ifade etmiştir. AB, yaşlı ve hasta göçmenleri kamplardan tahliye etmekte; velisi bulunmayan çocukları ise kendilerini kabul eden AB üye ülkelere aktarılacak üzere transfer merkezlerinde toplamaktadır.⁵²

Fransa'da Kovid-19 nedeniyle yaşanan ölümlerin birçoğunun göçmenlerin yaşadığı gecekondu bölgelerinde olduğu tespit edilmiştir. Fransa'da gelir düzeyi ortalamasının altında olan ve toplumun yüzde 28'ini oluşturan kişilerin büyük bir çoğunluğunun göçmen olduğu görülmektedir.⁵³ AB ülkelerinde temel işkollarında çalışanların oranı 2018 yılında yaklaşık yüzde 31 olarak hesaplanmıştır. Bu oranın yüzde 13'lük bölümünü ise AB'deki göçmenler oluşturmaktadır. Göçmen nüfus Danimarka ve Fransa'da yoğunken, Almanya ve İtalya'da yaklaşık yüzde 20 oranında, bazı Doğu Avrupa ülkelerinde ise yok denecek kadar azdır. Göçmen işçilerin tarım sektörü, bakım hizmetleri, kamu sağlığı, gıda sanayi, inşaat, turizm ve ulaşım sektörlerinde çalıştığı; oturma izinleri ya da çalışma izinlerinin büyük oranda olmadığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra Kovid-19'dan korunmak için maske ya da sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları görülmektedir.⁵⁴ Göçmen işçilerden Çin kökenli olanlar ya da Asyalı olanlar ise Kovid-19'un Çin'de ortaya çıkmasından dolayı artan sayıda ayrımcılığa ve fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Bu noktada politikacıların söylemleri ve medyanın önemli bir rolü olduğu söylenebilir. Pandemi sürecinde İtalya'da belgeleri bulunmayan göçmenlerin sınır dışı edilmemeleri ve belgesiz göçmen işçilerin sağlık giderlerinin karşılanması gibi politikaların izlenmesinin hedeflenmesi; Portekiz'in tüm sığınmacılara geçici oturma izni sağlayacak olması; ve İsveç'in göçmenler bakımından süresi dolacak olan işgücüne destek programlarının süresini 12 ay daha uzatması AB'deki olumlu göçmen politikalarından bazılarıdır.⁵⁵ Ancak üye devletlerin genelinde azınlıklar ve göçmenlerin Kovid-19 kaynaklı ölüm

---

⁵¹ Caelainn Barr, Niko Kommenda, Niamh McIntyre and Antonio Voce, Ethnic minorities dying of Covid-19 at higher rate, analysis shows, 22.04.2020, Guardian.

⁵² AB Komiseri Johansson'dan göçmen kampında salgın uyarısı, 03.04.2020, Deutsche Welle, www.amp.dw.com (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

⁵³ Kim Willsher ve Caroline Harrap, In a Paris banlieue, coronavirus amplifies years of inequality, 25.04.2020, Guardian.

⁵⁴ Overlooked: migrant workers in the COVID-19 crisis, <https://www.etuc.org/en/document/overlooked-migrant-workers-covid-19-crisis> (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

⁵⁵ Francesco Fasani, Immigrant key workers in Europe: The COVID-19 response that comes from abroad, 05.05.2020, <https://voxeu.org/article/covid-19-immigrant-workers-europe> (Erişim Tarihi: 12.06.2020)

oranlarının yüksek olması, gelir-fırsat eşitsizliği, göç politikaları ve ayrımcılık gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır.

Sonuç

Kovid-19'dan önce sayısız krizle karşı karşıya kalmış bir uluslar üstü örgüt olan AB, dünya siyaseti ve ekonomisinde güç kaybetmiş, norm ve değerleri esnetilmiş bir şekilde varlık göstermektedir. Özellikle Euro krizi, göçmen krizi ve Brexit süreçlerinde dayanışma kültüründen ödünler veren, kalıcı çözümler üretemeyen Birlik, Kovid-19'un Avrupa'ya yayılması ile hiç beklenmedik bir alanda yepyeni bir krizle daha karşı karşıya kalmıştır. Mart 2020'de Kovid-19'un Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilan edilmesinin ardından önlem almakta geciken AB üye ülkeleri, öncelikle ulusal stratejiler belirleme yoluna gitmiş; AB projesi ihmal edilmiştir. Oysa AB projesi neoliberal politikaların uygulanması ile günümüzdeki formuna kavuşmuş; yayılma etkisi ile bir sektördeki entegrasyonun başka sektörlerle sıçramasının sağlandığı; ekonomik entegrasyondan siyasal bir birliğe dönüşen yegâne örgüt olma özelliğine sahiptir. Böyle bir çatının altında tüm AB üye ülkeleri birbirine karşılıklı olarak bağımlıdır. Karşılıklı bağımlılık üye ülkelerin refah düzeylerinin artmasını da beraberinde getirmektedir. Ancak her üye ülke farklı ekonomik, sosyal ve siyasal özellikler taşımakta; bu özellikler onları "hassasiyet ve kırılganlık" denkleminde farklı yerlerde konumlandırmaktadır.

Almanya, Avusturya, Hollanda, İsveç ve Finlandiya gibi ülkeler salgın hastalık, ekonomik kriz ya da doğal felaketler karşısında hassaslaşabilirken; İtalya, İspanya, Yunanistan ve Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri daha kırılgan özellikler göstermektedir. Euro krizinde Yunanistan'ın tecrübe ettiği kırılganlığın çok daha fazlasını İtalya ve İspanya virüs krizinde tecrübe etmiştir. Bu dezavantajlı ülkelerin yanı sıra dezavantajlı grupların da incelenmesi AB'nin politikalarını anlamaya yardımcı olacaktır. Çalışmada bu amaç çerçevesinde AB'deki dezavantajlı gruplar arasında yaşlı nüfus, işçiler ve azınlıklar ile göçmenler incelenmiştir. AB'nin ve üye ülkelerin izlediği sosyal ve ekonomik politikalar ile belirlenen politika gündemleri seçilen üç kategori çerçevesinde değerlendirilmiştir. Yaşlı nüfus en dezavantajlı grup olarak öne çıkarken işçilerin ya da işsizliğin sonuçlarının gelecekte daha belirgin bir şekilde ortaya çıkacağı kamuoyu araştırmalarındaki gelecek beklentisinin düşük olmasından da anlaşılmaktadır. Diğer taraftan hâlihazırda azınlıklar ve göçmenlerin yaşadıkları sorunlara pandemi kaynaklı ölümler ve hastalıklar ile pandemi için hükümetlerin aldığı tutarlı olmayan önlemler eklenmiştir. Mayıs 2020'de Komisyon tarafından duyurulan AB finansal destek mekanizmaları ile Haziran 2020'de duyurulan kurtarma planlarının yanı sıra kırılgan grupların desteklenmesi, dayanışma kültürünün esas alınması, sosyal içerme ve ayrımcılık karşıtı politikaların da uygulanması şarttır.

Özellikle Euro krizi, Brexit ve göç krizinin olumsuz etkileri ile baş başa kalan AB için Kovid-19 süreci AB bütçesinin farklı krizlere karşı hazırlıklı olması gerektiğini göstermiştir. Üye ülkelerin sağlıklı nesillerin yetişmesi adına çevrenin korunması ve iklim değişikliği alanlarına öncelik vermeleri zorunlu bir hal almıştır. Yine üye ülkelerin sağlık hizmetlerini Almanya örneğini referans alarak reforme etmeleri gerekmektedir. Pandemi sadece hastalar ve sağlık hizmetleri bakımından değil farklı ekonomik ve sosyal gruplar bakımından da etkiler doğurduğu için AB'nin yeni politikalar üretmesi ve kurucu anlaşmalarda değişiklikler yapılması kaçınılmazdır. İşçi haklarının erozyona uğraması, işsizlik, göçmenlerin ve azınlıkların karşılaştıkları ayrımcılık ya da kötü muameleler AB üye ülkelerindeki politika yapıcılarının da gündemlerinde değişiklikler yapmalarını beraberinde getirecektir. Virüs krizinin geri döndürülemez ekonomik ve sosyal krizlere dönüşmemesi için üye ülkeler AB'nin kurtarma paketlerini parlamentolarında onaylamalıdır. Aksi takdirde Euro krizinin ardından üye ülkelerde artan popülist politikalar, yabancı düşmanlığı, göçmen karşıtlığı ve Brexit gibi krizlere Kovid-19'un beraberinde getireceği yeni krizler eklenecektir.

Kaynakça

- AB Komiseri Johansson'dan göçmen kampında salgın uyarısı, 03.04.2020, Deutsche Welle, www.amp.dw.com (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
- AB ülkelerine 500 milyar euro değerinde mali yardım paketi, 10.04.2020, Deutsche Welle.
- AMB Korona Virüs Salgınınin Etkilerini Azaltmak için Acil Alım Programı Açıkladı, İKV 1-15 Nisan 2020 E-Bülteni, ikv.org.tr (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Archive: People in the EU - Population projections, Eurostat, Data extracted in June 2015, ec.europa.eu (Erişim Tarihi: 16.06.2020).
- Avro Grubu'nun Destek Paketi Konusunda Anlaşması Ümit Verici, İKV 1-15 Nisan 2020 E-Bülteni, ikv.org.tr (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Barr, Caelainn, Kommenda, Niko, McIntrye, Niamh and Voce, Antonio. Ethnic minorities dying of Covid-19 at higher rate, analysis shows, 22.04.2020, Guardian.
- Bateman, Jessica. Almanya koronavirüsle baş etmekte neden başarılı?, 26.03.2020, Independent Türkçe.
- Bolelli, Şenhan. İspanya'dan Kovid-19 ile ortak mücadelede AB'ye eleştiri, 27.03.2020, Anadolu Ajansı.
- Bubola, Emma. Death of Store Clerk in Italy Highlights Contagion's New Front Line, 25.03.2020, The New York Times.
- Buzan, Barry ve Lene Hansen, Evolution of International Security Studies, Cambridge University Press, New York, 2012.

- COVID-19 coronavirus outbreak and the EU's response, European Council, 04.05.2020, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/covid-19-coronavirus-outbreak-and-the-eu-s-response/> (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Covid-19 situation update for the EU/EEA and the UK, as of 10 June 2020, <https://www.ecdc.europa.eu/en/cases-2019-ncov-eueea>, (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Çelik Wiltse, Evren. Liberalizm, İşbirliği, Kolektif Güvenlik ve Neoliberal Kurumsalcılık, içinde Küresel Siyasete Giriş, Evren Balta (ed.), İletişim Yayınları, İstanbul, 2014, ss.133-146.
- Çilingir, Sevgi. AB Hukukunda Subsidiarite İlkesi ve Uygulanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 19, Sayı: 3, 2017, ss. 349-371.
- Dartan, Zafer Can. Almanya ve Fransa'dan 500 Milyar Avroluk Kurtarma Teklifi, İKV E-Bülteni, 16-31 Mayıs 2020, https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=9839&id=9840 (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
- Dölen, Şehnaz. AB İlaç Stratejisi ve İlaçta Bağımlılık, İKV E-Bülteni 16-31 Mayıs, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
- Fasani, Francesco. Immigrant key workers in Europe: The COVID-19 response that comes from abroad, 05.05.2020, <https://voxeu.org/article/covid-19-immigrant-workers-europe> (Erişim Tarihi: 12.06.2020)
- Flemming, Sam ve Brunson, Jim. EU Foreign Policy Next EU chief urges bloc to boost defence capacity for global role, 11.11.2019, Financial Times.
- Fowler, Jack. "WHO Dunit? Precisely". 11.04.2020, National Review.
- Gauriat, Valerie. The deadly impact of Covid-19 on Europe's care homes, 08.05.2020, Euronews, <https://www.euronews.com/2020/05/08/the-deadly-impact-of-covid-19-on-europe-s-care-home> (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Gençay Çapanoğlu, Sema. AB Gündemi: Avrupa Komisyonunun Krizle Mücadeleye Yönelik Kurtarma Planları, İKV E-Bülteni, 1-15 Haziran 2020, bulten.ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 16.06.2020).
- Gençay Çapanoğlu, Sema. Expectations for the Turkish and EU Economy Amidst the Covid-19 Crisis, İKV Monthly, Sayı: 61, Mayıs 2020, https://www.ikv.org.tr/images/files/IKV_Monthly_No61_May2020.pdf (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Grice, Andrew. Matt Hancock denies overlooking coronavirus in care homes, 29.04.2020, The Independent, www.independent.co.uk (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Keohane, Robert ve Nye, Joseph. Power and Interdependence, Glenview, IL: Scott, Foresman/Little, Brown, 1977.

- Köksoy, Fulya. Avrupa Birliği'nin Azınlık Politikaları Çerçevesinde Fransa'da Romanlar: Nicholas Sarkozy Dönemi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 34, Sayı: 9, 2019, ss.97-112.
- Living, working and COVID-19: First findings, Eurofound, 06.05.2020,
<https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19-first-findings-april-2020> (Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Nas, Çiğdem. AB Gizli Düşman ile Karşı Karşıya: Birlik Bu Sınamaya Dayanabilecek mi? İKV Gündemden 2020, ikv.org.tr (Erişim Tarihi: 21.04.2020).
- Norway's Unemployment Soars to Record 14.7% of work force, 03.04.2020, Reuters.
- Overlooked: migrant workers in the COVID-19 crisis,
<https://www.etuc.org/en/document/overlooked-migrant-workers-covid-19-crisis>
(Erişim Tarihi: 12.06.2020)
- Overview of the Commission's Response, European Commission, 08.05.2020,
https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/overview-commissions-response_en(Erişim tarihi: 11.05.2020).
- Pınar, Övgü. Koronavirüs: İtalya'da ölüm oranı neden yüksek?, 14.03.2020, BBC News.
- Rodriguez Martinez, Marta ve Samar, Kamuran. Evrensel temel gelir: Koronavirüs sonrası gerçeğe dönüşecek mi?, 19.04.2020, *Euronews* <https://tr.euronews.com> (Erişim tarihi: 21.04.2020).
- Roma Integration in Slovakia, European Commission, ec.europa.eu (Erişim tarihi: 21.04.2020).
- Sanchez Nicholas, Elena. Spain takes 'giant step' on guaranteed minimum income, 29.05.2020, EUobserver.
- Slovakia walls off Roma villages, 10.04.2020, The Gzero Newsletter SIGNAL.
- Sparks, Willis. Political fallout: COVID and the Working Class, 09.04.2020, The Gzero Newsletter SIGNAL.
- Statista, Forecasted unemployment rate in Italy 2020-2021, 06.04.2020.
- Sullivan, Helen,, Rawlinson, Kevin., Gayle, Damien., Marsh, Sarah. Italian death toll passes 20,000, 13.04.2020, *Guardian*. amp.theguardian.com (Erişim tarihi: 21.04.2020).
- Thalhamer, Eva., Zucha, Vlasta., Enzenhofer, Edith., Salfinger Brigitte. and Ogris, Günther. Attitudes towards minority groups in the European Union: A special analysis of the Eurobarometer 2000 survey (on behalf of the European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia, 2001), 2011.
https://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_138_analysis.pdf (Erişim tarihi: 02.05.2020).
- Tilford, Simon. America is Having an Unemployment Apolcalypse. Europe Chose Not to, 04.04.2020), Foreign Affairs.

- Valero, Jorge. ECB doubles down on pandemic response after German ruling, 04.06.2020, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/ecb-doubles-down-on-pandemic-response-after-german-ruling/> (Erişim Tarihi: 17.06.2020).
- Virostkova, Lucia. Slovak army deployed to quarantine Roma settlements, 03.04.2020, EUobserver.
- Video Message by HR/VP Josep Borrell on Coronavirus outbreak, 23.03.2020, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/76366/video-message-hrvp-josep-borrell-coronavirus-outbreak_en. (Erişim tarihi: 21.04.2020).
- Willsher, Kim ve Harrap, Caroline. In a Paris banlieue, coronavirus amplifies years of inequality, 25.04.2020, Guardian.
- Yazgan, Hatice. Avrupa Birliği Genişlemesinde Azınlık Koşulu: Doğu Genişlemesi ve Türkiye, Uluslararası İlişkiler Dergisi, Yıl: 12, Sayı: 47, 2016, ss. 99-114.
- Yetim, Fatih. Fransa ve İşveç arasındaki maske krizi aşıldı: Fransa el koyduğu maskeleri iade etti, 07.04.2020, Euronews. <https://tr.euronews.com> (Erişim Tarihi: 21.04.2020).
- Yılmaz, Gözde. Avrupa'da Azınlık ve Azınlık Hakları, Ankara Avrupa alışmaları Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 2, 2015, ss.109-122.
- Zeytinđlu, Ayhan. AB Bu Krizi ya Dayanışma ile Atlatacak ya da Krizden ıkamayacak, İKV Gündemden, 1-15 Nisan 2020 İKV E-Bülteni.
- Zsiros, Sandor. Coronavirus in Europe: one million job losses in two weeks is tip of the iceberg, 31.03.2020, Euronews, <https://euronews.com> (Erişim Tarihi: 21.04.2020).